

ЕТНОДЕМОГРАФИЯ

Население, Том 36, Книжка 2, декември 2018, 261-286

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

ЖИЛИЩНАТА СРЕДА И ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ

Баки ХЮСЕИНОВ

Комисия за защита от дискриминация

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1125, бул. „Драган Цанков“, 35

✉ b.hyuseinov@abv.bg

Резюме: Настоящата студия е посветена на актуални въпроси, свързани с определените в „Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012–2020)“ стратегически приоритети на политиките за тяхното интегриране, а именно: жилищните условия/среда и здравеопазването. Успоредно с тези приоритети в Стратегията се визират образованието и заетостта, които в своята съвкупност предопределят приоритетните сфери за интеграция на ромската общност.

Основната цел на студията е на базата на оценка на прилагането на съответните нормативни документи, както и на конкретни практики, да се систематизират главните проблеми, свързани с интегрирането на ромите в сферите жилищна среда и здравеопазване и да се предложат политики за тяхното решаване. Основните резултати от изследването се изразяват във: формулирането на проблемите при интеграция на ромската общност, както и в направените предложения с цел приобщаване на ромите чрез адекватни жилищни и здравни политики.

В сферата на жилищните условия/среда се акцентира върху правото на индивидуално решение и избор на жилищна концепция от страна на ромите и публичните стратегии за развитие на ромската жилищна среда. Противоположението от страна на ромите често „стеснява“ възможностите на съответните органи да намерят правилни решения на жилищния им проблем. Подчертава се, че от особена важност за младото ромско поколение е ограничаването/ликвидирането на т.нар. „обособени квартали“, които задълбочават процесите на тяхното социално изключване. Отделено е съществено място на болезнения за ромите и цялото общество проблем за незаконното построяване и премахване на незаконни жилищни постройки. Изразено е мнението на автора, че премахването на незаконните жилищни постройки трябва да се предхожда от предлагането на засегнатите ромски семейства на алтернативни жилища. Констатирано е, че с особено положителен ефект е практиката за подобряване на жилищната среда чрез реализирането на пилотни проекти, отнасящи се предимно за строителство на социални жилища. В студията са представени в синтезиран вид стратегическите цели и направления в областта на жилищната политика за ромите.

По отношение на здравеопазването като жизнено важен приоритет на политиките за интегрирането на ромите се отбелязва, че успехът на опазването на здравето в значителна степен преминава и през изграждането на съвременна здравна култура на ромското население. В изследването е извършен анализ и са формулирани съответни изводи за здравния статус на ромското население. На тази основа, както и на базата на необходимостта от изграждане на здравна култура са определени специфичните мерки и препоръки за повишаване достъпа на ромското население до здравни услуги – профилактика и качествено лечение. В студията се отбелязва, че въпросът за ползването на здравни услуги от неосигурените лица/роми предизвиква основателни дискусии. Авторът смята, че са необходими допълнителни законови промени.

Резултатите от изследването са представени в две структурни части:

- **Първата**, съдържаща проблемите на жилищната ситуация на ромските семейства, за незаконното построяване и премахване на незаконните жилищни постройки, както и за необходимите политики и мерки за подобряване на жилищната среда на ромите;
- **Втората**, съдържаща оценка на здравния статус на ромското население, вкл. проблемите, свързани с повишаване на неговата здравна култура, както и предложения за специфични мерки и препоръки за достъп до профилактика и качествено лечение на ромите.

Настоящото изследване е източник на реално използвана информация за вземане на решения от съответните компетентни органи в сферата на изграждането на жилищна среда и постигането на качествено здравеопазване на ромското население.

Ключови думи: интеграция; дискриминация; бедност; социално изключване; жилищна политика; здравеопазване.

Статията да се цитира по следния начин:

Хюсеинов, Б. (2018). Жилищната среда и здравеопазването – стратегически приоритети на политиките за интегриране на ромите. *Население*, 2, 261-286. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Б. Хюсеинов, 2018

Статията е постъпила през април 2018
Приета за публикуване през юли 2018
Публикувана онлайн през декември 2018

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

ETHNODEMOGRAPHY

Nasselenie Review, Volume 36, Number 2, December 2018, 261-286
ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)
<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

RESIDENTIAL ENVIRONMENT AND HEALTH CARE – STRATEGIC PRIORITIES OF THE ROMA INTEGRATION POLICIES

Baki HYUSEINOV

Commission for Protection against Discrimination

BULGARIA, Sofia 1125, Dragan Tsankov Blvd 35

✉ b.hyuseinov@abv.bg

Abstract: *The current paper is dedicated to recent topics connected to the strategic priorities of integration outlined in the “National strategy of the Republic of Bulgaria for the integration of Roma people (2012–2020)”, namely: residential environment and health care. Alongside these priorities, the Strategy refers to education and employment, which both predetermine the priority spheres for integration of the Roma community. In the sphere of residential environment, there is an emphasis on the following conflict: the right for an individual decision and choice of residential concept against the public strategies for development of the Roma residential environment. The counteraction from the Roma side often “narrows down” the possibilities to find the right solutions to their residential problem that the relevant authorities can apply. It is highlighted that the restriction/wiping out of the so-called “separate neighborhoods”, which deepen the process of their social exclusion is of a great importance to the younger Roma generation. A special place is dedicated to the problem of illegal construction and removal of illegal residential buildings, which is painful for both the Roma community and the whole society. The author expresses an opinion that an offering of alternative residential buildings to the affected Roma families should precede the removal of illegal residential buildings.*

It has been discovered that the practice of improving the residential environment with the implementation of pilot projects, mainly related to the construction of social residential buildings, has a particularly positive effect. The paper presents strategic goals and directions in the area of Roma housing policy in a synthesized manner. In relation to healthcare as a vital priority of the Roma integration policy, it is noted that the success of the protection of health passes through the development of a modern health culture of the Roma population.

In the research, an analysis has been done and appropriate conclusions have been formulated for the health status of the Roma population. On this basis, as well as based on the necessity for development of a health culture, specific measures and recommendations have been defined in order to increase the access of the Roma population to health services – prevention and quality treatment. It is noted that the topic of using health services by uninsured persons/Roma individuals provokes justified discussions. The author thinks that additional legal changes are necessary.

The current research is a source of realistically useful information for decision-making by the relevant competent authorities in the sphere of developing a residential environment and achieving a quality healthcare for the Roma population.

Keywords: integration, discrimination; poverty; social exclusion; residential environment; health care.

This article can be cited as follows:

Hyuseinov, B. (2018). Zhilishtna sreda i zdaveopazvane – strategicheski prioriteti na politikite za integratsiya na romite. [Residential environment and health care – strategic priorities of the Roma integration policies]. *Nasselenie Review*, 2, 261-286]. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© B. Hyuseinov, 2018

Submitted – April 2018

Revised – July 2018

Published – December 2018

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

Постигането на реална интеграция на ромите в българското общество е продължителен и сложен многоаспектен процес, който се осъществява на базата на прилагането на принципите за равнопоставеност и равни възможности. Този подход осигурява постепенно съчетаване на националните ценности със спецификата на начина на живот на ромската общност, което по естествен път ще приобщи ромите към изграждането в България на демократично и толерантно към етническата принадлежност общество.

Важно е да се изтъкне, че правната база, уреждаща проблемните казуси по отношение на интегрирането на ромите е твърде солидна и обхваща различни области на обществения живот. Основополагащ рамков нормативен документ е действащата „Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012–2020)“. Стратегията има многостранен характер в съответствие с принципите на Европейския съюз (ЕС) за защита правата на човека, за осигуряване на гаранции за равнопоставеност и равни възможности, както и за защита от дискриминация вкл. по етнически признак. По този начин се съблюдават в теоретичен контекст, както и на практика европейските норми и стандарти за реално интегриране на ромите. Националната стратегия се вписва в европейските политики в областта на интеграцията на ромската общност. Тя кореспондира с „Рамковата конвенция за защита на етническите групи“ на Съвета на Европа. Утвърдените приоритети от международните документи, намерили израз и в Националната ни стратегия се синтезират в следните сфери: образование, заетост, жилищни условия и здравеопазване. По отношение на сферите образование и заетост като стратегически приоритети на политиките за интегриране на ромите авторът е извършил съответно вече публикувано изследване¹. В настоящата студия се акцентира върху сферите жилищни условия и здравеопазване като жизнени приоритети на политиките за интегриране на ромите.

Посочените уточнения дават възможност да се дефинира *основната цел на изследването*, а именно: на базата на анализ и оценка на прилагането на постановките от съответните нормативни документи, както и на конкретни практики, да се систематизират проблемите, свързани с интегрирането на ромите в жизнено важните приоритетни сфери – жилищна среда и здравеопазване (здравен статус на ромското население, достъп до здравни услуги) и де се предложат действени политики за интегриране на ромите в посочените сфери.

По този начин се затваря кръгът от стратегическите приоритети на политиките за интегриране на ромите – жилищната среда и качеството на здравеопазването на ромите са важни предпоставки за постигане на по-високо качество в образованието и в заетостта, осигуряващо реално и ефективно приобщаване на ромите към националната ценностна система на българското общество.

¹ Хюсеинов, Б. (2017). Образованието и заетостта – основни предпоставки за реално интегриране на ромите – в: Сб. „Проблеми на ромската интеграция“, Център за исторически и политически изследвания, София, с. 219–259.

В процеса на научното изследване се прилагат целеви подход, статистико-аналитични методи, ситуационни и констативни методи и модели, както и международни сравнителни анализи.

ЖИЛИЩНАТА СРЕДА – ЖИЗНЕН ПРИОРИТЕТ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

Жилищната ситуация на ромските семейства/домакинства

Проблемите, свързани с жилищната ситуация на ромското население са едни от най-болезнените и трудно решими, както за държавните и общинските органи, така и за населението от другите етнически групи, от гледна точка на съвместното им съжителство. Всеки български гражданин, независимо към коя етническа група принадлежи, съгласно съществуващите национални и международни стандарти има право на индивидуално решение и личностна нагласа за избор на жилищна концепция, определяща *типа* на собствения му дом, жизнената среда, урбанизационните условия, инфраструктурната мрежа и други законово уредени предпочитания. При това от особена важност за интегрирането на ромите е спазването на международните правни норми за защита на човешките права, което означава недопускане на дискриминация във всичките ѝ възможни форми. На практика това изискване се свежда до постигането на равнопоставеност между гражданите от различните етнически групи. Но веднага трябва да се отбележи, че прилагането на съответните закони и правни норми е двустранен процес, т.е. не само държавните и обществени органи имат своите задължения към ромското население, но ромите също са задължени да съблюдават изискванията на Закона.

За решаването на жилищния проблем на ромите се изисква пряка и производна официална статистическа информация, както за социално-демографските и социално-икономическите характеристики на ромското население, така и за съществуващия жилищен фонд по етнически признак. Съпоставянето на тези масиви от информация ще позволи да се намерят решения за постепенно и целево според степента на жилищните потребности задоволяване на ромските семейства/домакинства.

От тази гледна точка преди всичко от значение е проучването на тяхното териториално разпределение, както и степента на концентрацията им в дадена териториална единица. Според информацията от последното преброяване на населението (2011 г.)², ромите представляват 4,9% от цялото население, като разпределението им по области е различно. Най-голям е делът на ромския етнос

² Ново преброяване на населението се очаква да бъде извършено през 2021 г. Като се отчете факта, че за седемгодишния период (2011–2018 г.) не са регистрирани забележими промени в териториалното разпределение на ромите. Използваната информация е със сравнително висока степен на достоверност и към настоящия момент.